

Эхэ найхан чытагаа эд хамта мандуулаяр!

БУРЯД УНЭН

1994

АВГУСТ

13

Намарай түрүү хара бншн хара харын 6 СУББОТО Гарагай 7 № 155 (18897) Гасетын сэн вахилай 10 тух. Хэлсээтэ сэн.

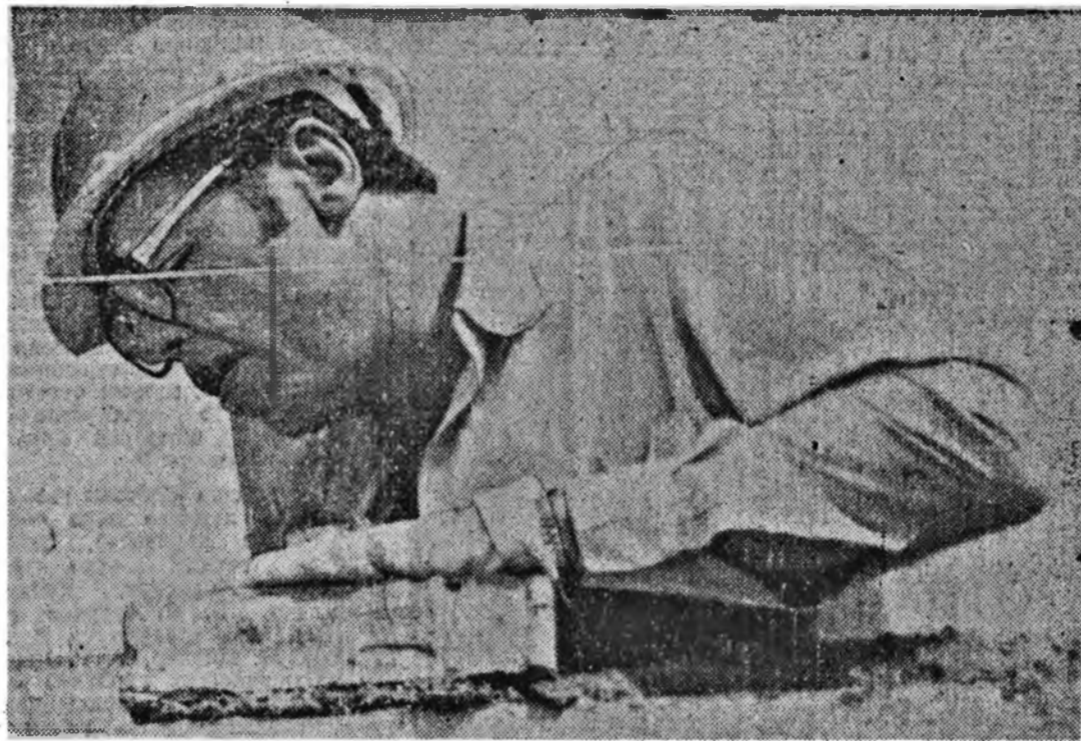
1921 оной декабриин 21-нээ гарана

Бүгдэд аридий газетэ

Углөөдэр—Барилгашанай үдэр

Мүнөөдэрэй шухала асуудал

ХАРИЛСАН АЖАЛЛАХАДА АШАГТАЙ

ШАДАБАРЯАРА ШАЛГАРЬАН ШУЛУУШАН

Акционернэ «Жилгражданстрой» бүлгэмэй барилга-хабсаралгын 1-дехи управлениин шулуушан-хабсаргагшаар Н. Ю. Изаксон 28-дахин жэлээ хүдэлнэ. Эды жэлэй хугасаа соо тэрэ барилгын олон мэргэжэл шудаланхай. Ушар тинмэнэ ямар нэгэн хүндэтэй шалтагаанаар нэгэ мэргэжэлтэ-нүхэрэйнгөө ажалдаа гараагүй хаа, тэрэнигээр орондо хүдэлжэ шадалаг хадаа хүдэлмэрингөө хаатаха, намшаха ушар саг үргэлжэ усалдаг.

Хүдэлмэриншэнэй ерэхэдэ, тэрэнигөө түргэн ажалдань ладхаахин, хургахын тула эгээл шадабарн ехэтэй хүнэй хажууда хүдэлгэдэл хэр угай заншал бин гэшэ. Тэрэнэй харуулан, харгалзалга доро хүдэлхэдөө, ямар нэгэн голодоно гаргажа, предпритингаа зөөри гаргашалха, гарзатуулахгүй болони бшуу.

Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, байдалнай тогтоогдоомойоо, барилгын жама ёшоор урагнаша ябана, мүнүгтэй эхижүүд барилгаанууды хүдэлнэ. «Хэбтөнн шулууд доо гуур ушар уржадаггүй» гэдэг ааб даа. Бидэнье байл шадалаараа оролдожо, арга боломжобо үргэхэнэ гэшэбди.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ажалай үдэр

ҮДЭР БҮХЭНДЭ ҮРГЭДЭНЭ

Баргашанай аймагай ажалдай үдэр хүнүүд энэ жэлдэ нийтгэнгээ эрхээр халсан байха юм. Бодоной хондэ үбэ ехээр бэлдэхэнэ үбэжоной коллективтэй хонин, мянган центур үбэ нөөсөлжэ, мүнөө жэлдэ Баргашанай совхоз нийтгынгээ болон умсын малда үбэ тэжээл шадые тэжээл бэлдэхэ хэ совхозой үбэшдэ харуусалгатай халгаа эхилхэдэ, долоо гаргана. Өөхэдэньгөө захиргаанай Баргашанай аймаг.

Мүнөө инвестиционно «Звест» компанитай харилсан, Урда Корейн компанитай хэлсэ баталанай ашаар барилгашан гэрнүүдэнгээр дотор тальень урдань эндэ үсэгдөөгүй үзсэхэсэн гобор шэмэглэн гоёдог болохообди. Эдэ бугдын синтетическэ, яамда сэнтэй материаллаар гэхэдэ хадын 3-5 миллионноо ехээр сөннөн, дээшлэхгүй.

ХҮДЭЛМЭРИГҮЙШҮҮЛ ОЛОШОРЬООР

Цэлгүүрэй харилсаанууда шэлжэн оролынг үдэ промшленина предпритинууда, хүдөө ажахынууда үлэрдээрин хэмжээн доошило. Хүдэлмэриншэдэй тоо үсөөрүлэдэхээр, Үнгэрэгшэ жэлэй түрүшын хахад жэлдэ Улаан-Үдэ хотын ажаллаар хангалтын түбэ 2660 хүн хүдэлмэрингүг гээг тоологдог ба, байгаа оной нэгдэхэ хахадта 2727 тоологдоно. Ажаллаар хангалтын түбэй хүдэлмэриншэд ажалгүй үлэжэ зонин хангаа, ондоо мэргэжэлдэ хүр гаха хүдэлмэри абуула. Энэ жэлэй эхиндэ 317 хүдэлмэрингүшүүл хуралсалай комбинатда хуража, шнэ мэргэжэлтэй боложо гараа. Мүнөө тэдэнэрэй 115-нөө ажалтай болоод, хүдэлжэ байна. Мүн тинхэдэ үнөө 58 хүн хойр-дохн мэргэжэлдэ хуража байнга.

Мүнөө гэрнүүдэй түбэ бэрэжэлтэ үсэгдөөгүй үзсэхэсэн гобор шэмэглэн гоёдог болохообди. Эдэ бугдын синтетическэ, яамда сэнтэй материаллаар гэхэдэ хадын 3-5 миллионноо ехээр сөннөн, дээшлэхгүй.

Гэрэй дотор талье бүтээдэг Галина Васильевна Быковагай, Мелания Константиновна Заигравагай, Галина Николаевна Литвинцевгай брнгаданууды, прораб Амгалан Доржиевич Цыбиковэй, Екатерина Петровна Переваловагай үнэ стогоудай коллективүүдэ мэргэжэлтэ найндэрөөрн амаршалаа дурм хуран.

ЗУГЫ ТЭЖЭЭНЭ

«Победа» колхоз Маарага талой нутага 5 гектар талмай дээрэ гэрнүүдэ тагринар юм. Хэнэйшэ мэдэжэ гэрнүүдэ болон бусад өсөгтэ ургамалнууд түгшн тоо үгдэг бээ? Тингэжэ үдэ ургамалнууд зүгшүүдэй хушоо үржээдэг, найнаар эсэгдэдэг, эдсэгдэг.

ТҮНХЭНЬНӨӨ МЭДЭЭСЭНЭ

Хууринда үбэ сабшана, лаяар паратай, сэлмг үдэрнүүд боложо, хубууд эртэ үглөөнөө үдэшин харанхы болотор ажаллана.

БУРЯД ОРОНОЙ ГАЗАР ДЭЭРЭ

Космонавтууд болон астрономнуудай бүхэлдэхэн X конгресс хүдэлмэрээ августын 9-дэ Москвада эхилээн. «Газар, замбуулин ба байгаали» гэһэн үргэн ехэ хуралдаанда дэлхэйн 26 оройн олон арбаад космонавтууд болон астрономнууд хабаадана. Газар дэлхэй, замби түбине, оршон тойронхой байгаалиа аруун найхан байлхаа, аршалан хамгаалха зорилготой энэ ехэ хуралдаан манай оройнөй нислэдэ хотоноо гална. Э. В. Коваленко, Юрий Лавинский болон Буряад Республикын газар дээрэ үгнэгэгдэхээр харааглаа гэн.

Улаан-Үдэ хотын ажилдай үдэрэй 1 сар болотор айлшаднай ажаллаа коллективүүдээр ябажа, уулаалта хэжэ.

1963 ондоо саяда алдандэ (9.5.12.5) Буряад наадамда 1970 ондоо Лондони Бегит Грегори шинхэжэ түршдэ. 1911 ондэ 59 оныдаа Тездэ шэ эмхидхэлжэ хөнгөн мүйнүүдэй коллективтэй эб зүгшүүдэй ажаллаа дуурин болонхойбди гэжэ на-а хөгдөжэ байхан гол бэлдэхэдэ, мяханай комбинат байхан колбаса гаргах томохон завод «Бинок» ан, 9-дахин дунла хургуулин автомат-станци. Мухэрэн Нургурахи уурхайн завод, байрын гэрнүүд юм.

ҮҮГЭДЭЙ НААДАНУУД БОЛОХОНЬ

Тус нааданууды эм-хидхэн үгнэгэгдэ үсэхэл гаргаһан Улэтын дундэ хургуулин багшанарай коллектив, илангага хургуулин директор Ниша Цырендоржиевна Балданова болон нотагай тэжээлшад ажахынуудай эблэл, захиргаан ехэ ажал ябуулаа гэжэ тэмдэг-лэмээр.

ТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

Углюөдэр айл Удэр, Буряад тү-Феле-барилгашан үрбэ аргэл-син Федералн Заглин. «Шнэ»

Э. БУДАЕВ

Зэдахн шоурта, Гарагай долоной үдэр гаража бай-даг «Толн» хууданан, В. Шагдаров: «Нүхөөр адхал бэ хахала». Уншгын тур-шалтанууд. М. Дагланова: «Шубуун тухай дэмэг» — уулга, Дэлхэйн ардуудай амал үгшн аадарнаа.

Улаан-Үдэ хотын ажилдай үдэрэй 1 сар болотор айлшаднай ажаллаа коллективүүдээр ябажа, уулаалта хэжэ.

Э. БУДАЕВ

Углюөдэр айл Удэр, Буряад тү-Феле-барилгашан үрбэ аргэл-син Федералн Заглин. «Шнэ»

«Шнэ»

ТОЛМЪ

ЭНЭ ХУУДААНАМНАЙ:
 Угай ёно заншалнууд тухай
 Уран шүлгүүдэд долги дээрэ
 Арадай аман угын абдаргаа

Уршагшад аймнай туршалганууднаа
Элбэг Манзаров
ХУБИ ЗАЯАН
 Хатуу шүүрэн сагта
 Харагданал хаа-яа
 Оёрыншини оролдогооо
 Оёхэн ама руу ородо,
 Ухатай хаа,
 Урмайлахадан,
 Урдахин харгышни
 Харалдадаг.
 Хуби залаагараа хүн,
 Хатуу зөөлөнини
 Байлиб гэжэ
 Бардамлахань,
 Баһа энэнь ойлоготой.
 Бэе бээнэйг хүлһие
 Бажуунай наанаби —
 Оһолтой!

БҮХӨӨР АДХААЛ БУ ХАХАЛА!

«Хан гаруудини далинуу, халха монголон эмээлшүү!» гээд, шорганай тайлбартай байха гэжэ мэтын уран гоёор, удхалан хэлээн, ажалдаа, тоног зэбсэгтэеэ тааруулан үгүүлэринүүд олон байха. Дала тухай үни сагай үгэ биш. «Далин мяха далан хүн гэдэн, шуулдагад гэжээ-бай».

Энэ дала сөг дээрэ ша- таагдаа, шалтаг шабаагаа заһуунаа гэжээ. «Нэгэ ануушан хээрэ аялалд, далинь шаржа, сонгоно байтарнь, хүн гэхэдэ, хүн бэш, ан гэхэдэ, ан бэ- шэ аюулай юумен гэнтэ биш болоод, шаранан далинь гэтэхэеэ шуна ха.

Согын хоёр нюдэн суг- ларна, нэгэнше болоно, хо- ёрше болоно гэжэ. Энээншэ амиды гарахгүйгөө мэдлэн ануушан сонгоон далан ба- риад, бодомсооро: «Шн маа, шн маа, гэжэ байжа ургэжэн хангууаар. Нэлэ, иадяна бү найрагты, далан хүн эдбэг гүт, хэндэ дутааб?» гэн үлгэршэ ха. Тэрэ шол- моо байжа ядана, зөблөжэ байтараа, гэжэ үгэ болоно- лон түүхэтэй. Тингэжэ, «ла- зын мяха далан хүн» эди- хэ гэжэ домог биш болонон гэдэг.

Хонинной саган яһан далай айл халдаггүй юм. Энэ муу- ла һонин түүхэтэй. Гартга ба- рин эрхүүэн байжа, энэ айл- ларга баян хэлтэжэеэ, ха- рга гэдэн. «Мэдэйн субя- са гүнгэжэ, мэдээр олон лэ ха. Тоготонинь тэгш хэшэг- тэйл ха хотонинь эхэ юм байна, нохойнь хушуун хур- са, хотошо байжа ботого, ху- бүрөөнь зориг хурса лэ» мэрэгшүүл байдаг. Дала ша- таалгажа, шалтаг шабаагаа заһуунаа гэжээ.

Айһул хүрэг түбөндэ ха юм. Эдэгэнэй үелэ адхаал хахалха, сэмгэнь адхэгэ хүкэ бэдэржэ байһаар: «Ал- хаал хүкөөр бу хахала—үг- гэл» гэжэнь минни үсэйн- хид хуудал, үбэгдөө һайса- хан дуулаһан байха.

Шэхэнэй шэмэг дуулаһа- наа хубаалдаха: «Нэгэ хүн дэлхэй дээрэ түрөөд, уйга- ргүй уга, хэдэн уугаад наһа өлдлэн гэжэ. Эрэнь номин хаанай элшүүндэ энэ дэлхэй- гэр тэрэниэ оложо ядаад, тамын ороноор, илангаан, шамбалин ороноор ото нэгэ бэдэрэ ха. Тээд, тэрэнь үгэ аад, үгэ. Элдэдий бэзэнь сүхэрөөд һуугаар: «Наһа жэгэйтхэн юумен гэжээ! Одоо оды хүрэгтөө илэжэ юуэя хараггүйлбэ—гээд, энехэнь хүкэрэй алхаал соо- хо дуулаха, тэрэ олоһон юм гэжэ түүхэтэй.

Хунда уга наһа үгэнэн энэ яһан малай адхаал гэжээ. Эригээр хүрэгэ яһше боло- хогуй гэжэ хугшад шанга- лан мааналта олгуулааг бол- лэй. Нэгэншэеэ, табан хур- гаа зандаһан гарай дур- сэтэй, яһа ара талаһаань харахада адли байдаг.

Нилээд сүхэрэнгөөд, амар- на байтараа, Балданинь сонхоор нотогтой үбэгэ «Ла- мын Найлганай хүкэ йугаби- лаад, гэр гэжээ» ябахынэ харамжарха ха. Эшэниң залууда «нойтон мунса» яба- лан юм гэжээ. Уржа оруулаһа гэдэн угтаба ха. Илдэн зохид урладан зүб- шэжэ, үбэгдөөд, эдэлээд, һэрэй боосооной хэлсэн болоходонь, мүнөөнэйгээр тамнай шаахат, тингээд би, һуудлэн гэдэн, үбэгдөө өхилгэжэ болгобо.

Бээрэнь абажа харал гээд, «хашарал һэр лэ даа» гэжэ хашамал нарин хоолой- гэр хэлээд, арһан бэлэй- гэрэ барина дэмнэл хээд, «илэ» гэжэ хуша шаажархи- ба ха. Шүүжэн, хүхилдөөн тэрээр дүүрэн боложо, бай- гайхэе баһа нэгэ сэржим барилд, гартга ошоо һэн гэг- шэ.

Гэртэ үлэһэн хоёр нүхэл хухарин һэрэ стод дээрэ таһаадаа, «үбэгдэй сарбүв харба гүт, лмар бүдүн самсалтай юумен гэжээ!» Пайдан ахайн гар хураһан хүн хоёр хүл дээрэ тогтоо- гүй юм гэсэдэгтэй үзэн лэ байха хаш гэдэн, хоер- ралдоо гэгсэни.

Б. ШАГАРОВ.

Уршагшад аймнай туршалганууднаа
Элбэг Манзаров
ХУБИ ЗАЯАН
 Хатуу шүүрэн сагта
 Харагданал хаа-яа
 Оёрыншини оролдогооо
 Оёхэн ама руу ородо,
 Ухатай хаа,
 Урмайлахадан,
 Урдахин харгышни
 Харалдадаг.
 Хуби залаагараа хүн,
 Хатуу зөөлөнини
 Байлиб гэжэ
 Бардамлахань,
 Баһа энэнь ойлоготой.
 Бэе бээнэйг хүлһие
 Бажуунай наанаби —
 Оһолтой!

Уршагшад аймнай туршалганууднаа
Элбэг Манзаров
ХУБИ ЗАЯАН
 Хатуу шүүрэн сагта
 Харагданал хаа-яа
 Оёрыншини оролдогооо
 Оёхэн ама руу ородо,
 Ухатай хаа,
 Урмайлахадан,
 Урдахин харгышни
 Харалдадаг.
 Хуби залаагараа хүн,
 Хатуу зөөлөнини
 Байлиб гэжэ
 Бардамлахань,
 Баһа энэнь ойлоготой.
 Бэе бээнэйг хүлһие
 Бажуунай наанаби —
 Оһолтой!

Уршагшад аймнай туршалганууднаа
Элбэг Манзаров
ХУБИ ЗАЯАН
 Хатуу шүүрэн сагта
 Харагданал хаа-яа
 Оёрыншини оролдогооо
 Оёхэн ама руу ородо,
 Ухатай хаа,
 Урмайлахадан,
 Урдахин харгышни
 Харалдадаг.
 Хуби залаагараа хүн,
 Хатуу зөөлөнини
 Байлиб гэжэ
 Бардамлахань,
 Баһа энэнь ойлоготой.
 Бэе бээнэйг хүлһие
 Бажуунай наанаби —
 Оһолтой!

Уршагшад аймнай туршалганууднаа
Элбэг Манзаров
ХУБИ ЗАЯАН
 Хатуу шүүрэн сагта
 Харагданал хаа-яа
 Оёрыншини оролдогооо
 Оёхэн ама руу ородо,
 Ухатай хаа,
 Урмайлахадан,
 Урдахин харгышни
 Харалдадаг.
 Хуби залаагараа хүн,
 Хатуу зөөлөнини
 Байлиб гэжэ
 Бардамлахань,
 Баһа энэнь ойлоготой.
 Бэе бээнэйг хүлһие
 Бажуунай наанаби —
 Оһолтой!

Уршагшад аймнай туршалганууднаа
Элбэг Манзаров
ХУБИ ЗАЯАН
 Хатуу шүүрэн сагта
 Харагданал хаа-яа
 Оёрыншини оролдогооо
 Оёхэн ама руу ородо,
 Ухатай хаа,
 Урмайлахадан,
 Урдахин харгышни
 Харалдадаг.
 Хуби залаагараа хүн,
 Хатуу зөөлөнини
 Байлиб гэжэ
 Бардамлахань,
 Баһа энэнь ойлоготой.
 Бэе бээнэйг хүлһие
 Бажуунай наанаби —
 Оһолтой!

Уршагшад аймнай туршалганууднаа
Элбэг Манзаров
ХУБИ ЗАЯАН
 Хатуу шүүрэн сагта
 Харагданал хаа-яа
 Оёрыншини оролдогооо
 Оёхэн ама руу ородо,
 Ухатай хаа,
 Урмайлахадан,
 Урдахин харгышни
 Харалдадаг.
 Хуби залаагараа хүн,
 Хатуу зөөлөнини
 Байлиб гэжэ
 Бардамлахань,
 Баһа энэнь ойлоготой.
 Бэе бээнэйг хүлһие
 Бажуунай наанаби —
 Оһолтой!

